Bogdan Talarowski
Łowicz

Dzieje Liceum Ogólnokształcącego im. K. Idzikowskiej w Zdunach (1945 – 2005)

Idea szkolnictwa średniego ogólnokształcącego w naszym kraju ma bogate tradycje począwszy od wieloletniej szkoły średniej w początkach XIX wieku – Liceum Warszawskiego i Liceum Krzemienieckiego, poprzez szkoły średnie II stopnia tworzone na podstawie ustawy jędrzejowiczowskiej, do jednolitej szkoły ogólnokształcącej stopnia podstawowego od 1. 09. 1948 roku (7 klas szkoły podstawowej, a od 1961 roku 8 klas plus 4 klasy liceum). Z reguły szkoły te funkcjonowały oddzielnie, jako szkoły podstawowe trwające 7 – 8 lat i licea ogólnokształcące – 4 lata. W liceach ogólnokształcących prawie w całym 60-leciu ukształtował się model czteroletniej edukacji[1]. Mimo różnych zamierzeń władz i burzliwych dyskusji ten typ szkoły przetrwał aż do 1999 roku – do wejścia w życie przepisów wprowadzających reformę ustroju szkolnego (6 klas szkoły podstawowej, 3 lata gimnazjum, 3 lata liceum).

Powstające na wsi szkoły średnie ogólnokształcące w okresie powojennym stały się ewenementem w historii oświaty. Likwidowały one barierę dzielącą warstwę chłopską od możliwości szerokiego dostępu do wiedzy na tym szczeblu kształcenia i w tym typie szkół. Były całkowicie nowym elementem w wiejskim krajobrazie Polski[2].

Społeczność lokalna we wsiach jest zbiorowością szczególną. Występują tu stosunki osobiste między ludźmi „twarzą w twarz", więzi formalne i nieformalne, kategorie społeczne ludności mało zróżnicowane, ukształtowane organizacje formalne i instytucje życia zbiorowego.

[1] Zob.: A. Bogaj, *Liceum ogólnokształcące w Polsce. Funkcje, efektywność, kierunki przemian,* Warszawa 1992.
[2] Zob.: S. Dąbek, *Liceum ogólnokształcące na wsi*, „Ruch pedagogiczny" z 1971 r., nr 4, s. 450 – 461.

Projekt na 60-lecie szkoły wykonał F. Chojecki.

Liceum Ogólnokształcące w Zdunach powstało 1 lutego 1945 r. Z taką datą zostało zatwierdzone przez Ministerstwo Oświaty zarządzeniem z dnia 21 kwietnia 1948 r.[3]

Genezy powstania szkoły należy szukać w tajnym nauczaniu prowadzonym przez zgromadzoną tu inteligencję w okresie okupacji: mgr. Jana Zbudniewka, małżeństwo Wyszomirskich, Kazimierza Jędrzejczyka – prezesa Tajnej Organizacji Nauczycielskiej (TON) w powiecie łowickim i innych[4].

Powstaniu i rozwojowi szkoły sprzyjał fakt, że przewodniczącym Rady Narodowej w Łowiczu w pierwszych latach po wyzwoleniu był – działacz ludowy – Kazimierz Wyszomirski, którego żona inż. Leonilda Wyszomirska była dyrektorem Żeńskiej Szkoły Rolniczej w Dąbrowie Zduńskiej.

Bardzo istotnym czynnikiem w powstaniu i dalszym rozwoju Liceum w Zdunach było zaangażowanie miejscowych chłopów i pozostałej społeczności.

Sądzę – pisze absolwent z 1954 roku E. Miziołek – że tylko dzięki bogatej tradycji oświatowej w Łowickiem, dużej świadomości społecznej chłopów łowickich oraz ich wysokiej kulturze i zrozumieniu istot-

[3] Dz. Urz. Min. Ośw. Nr 6, poz. 122, s. 248.

[4] Zob.: D. Jędrzejczyk, *Tajne nauczanie w gminie Bąków z siedzibą w Zdunach (1939 – 1945),* Zduny 1992.

ności spraw nauczania mogła właśnie w Zdunach powstać szkoła wiejska na poziomie średnim[5].

Nie bez znaczenia był czynnik emocjonalny miejscowej ludności – odtąd szkoła średnia ogólnokształcąca była ich, mieli ją u siebie i dla własnych dzieci, a jej ukończenie nobilitowało i uprawniało młodzież wiejską do zajmowania różnych stanowisk w służbie publicznej. Niektóre rodziny nadawały ton życiu wiejskiemu, a w tym oświatowemu, np.: rodzina Wyszomirskich, Jędrzejczyków, Fabijańskich, Królów, Kalbarczyków, Dzierżków, Gnatów, Żabków, Guzków, Kolarych, Gajdów, Cieślaków, Miziołków, Kowalczyków i wiele innych. Środowisko doceniało również rolę tej szkoły w przeobrażeniach „swej małej ojczyzny". Życie kulturalno–oświatowe skupiało się wokół szkoły i jej nauczycieli.

12 lutego 1945 r. w imieniu organizatorów Sejmikowego Gimnazjum i Liceum w Zdunach, Kazimierz Jędrzejczyk – pierwszy dyrektor, zawiadomił władze powiatowe, że w klasach I, II, III i IV uczy się 177 uczniów[6]. W tymże roku powstał również Komitet Budowy Gimnazjum i Liceum w Zdunach, któremu przewodniczył dyrektor Kazimierz Jędrzejczyk. Na terenie województwa łódzkiego Zarządzeniem Ministra Oświaty z dnia 21 kwietnia 1948 roku Nr II Śr-561/18[7] zatwierdzono istniejące od dnia 1 lutego 1945 roku gimnazja i licea w liczbie 38, z czego 15 w samej Łodzi, a pozostałe 23 na terenie województwa. Tylko 4 zlokalizowane były we wsiach, pozostałe zaś w miastach i miasteczkach.

W 1970 roku w województwie łódzkim były 44 licea ogólnokształcące młodzieżowe[8], z tej liczby we wsiach funkcjonowało – 5 (w latach 1975 – 1998, w obrębie województwa skierniewickiego, było przyklasztorne Liceum w Szymanowie k/Sochaczewa).

Liczba liceów ogólnokształcących w kraju wynosiła w 1953 roku – 773[9] i do roku szkolnego 1976/77 systematycznie wzrastała, osiągając swoje apogeum – 897[10]. W roku szkolnym 1980/81 szkół tych było 871[11].

---

[5] E. Miziołek, *Wspomnienia,* Łódź 1999. (Mps., s. 4 – w posiadaniu autora).

[6] K. Jędrzejczyk, *Liceum Ogólnokształcące im. K. Idzikowksiej w Zdunach powiatu łowickiego w latach 1945 – 1972,* Zduny 1993, s. 7. Zob.: Archiwum Państwowe m.st. Warszawy Oddział w Łowiczu, sygn. 146, 196, 274, 486.

[7] Dz. Urz. Min. Ośw. *op. cit.,* s. 248.

[8] *Województwo łódzkie. Przewodnik*, red. T. Krzemiński, Warszawa 1972, s. 47.

[9] Rocznik statystyczny GUS z 1955 r., s. 218.

[10] Rocznik statystyczny GUS z 1978 r., s. 205.

[11] Rocznik statystyczny GUS z 1983 r., s. 422.

Natomiast wiejskich liceów ogólnokształcących w roku szkolnym 1975/76 było 79[12], a w roku szkolnym 1980/81 już tylko 60[13].

Szkołę i budynek mieszkalny zlokalizowano w terenie otwartym, poza wsią, na gruntach piaszczystych. Rozpoczęto naukę w nowoczesnym, jak na owe czasy, budynku (zainstalowano CO, instalację elektryczną i wodno–kanalizacyjną), a nauczycielom przydzielono mieszkania.

Otwarcie budynku szkolnego nastąpiło18 listopada 1945 roku. Otwarcia dokonał ówczesny minister Czesław Wycech[14].

Wraz ze szkołą powstał park szkolny, który upiększa jej otoczenie. Do szkoły prowadzi piękna aleja klonowa, wzdłuż której na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych ustawiono trzy głazy, a w roku 1973 odsłonięto pamiątkową tablicę patronki K. Idzikowskiej.

„Szkoła w zieleni" – pisał o zduńskim Liceum Teodor Goździkiewicz. *Uwagom swoim dałem tytuł „Szkoła w zieleni"; jest w tym zwrocie retorycznym odcień realny, ale przede wszystkim chodzi o metaforę: przecież zieleń dla ludzi lubujących się w symbolice jest znakiem nadziei, zieleń to młodość, wieś i zieleń to jedno, a dać zielone światło to znaczy dać chcącym iść naprzód wolną drogę*[15].

W 1949 roku wybudowano ścieżkę z Liceum do Zdun, z płyt cementowych wykonanych przez młodzież. W 1953 roku spłonęła część północna budynku szkolnego. Odbudowa trwała osiem miesięcy przy ogromnym zaangażowaniu rodziców i miejscowego społeczeństwa. W dniu 21. 03. 1954 roku odbudowaną część oddano do użytku.

W 1960 roku powstał budynek pracowni do zajęć technicznych w dużym stopniu budowany sposobem gospodarczym w czynie społecznym przez młodzież, a w 1964 roku ocieplono i otynkowano budynek szkolny w części południowej i drewniany mieszkalny. Z dobrowolnych składek rodziców wybudowano w 1966 roku rowerownię[16].

W latach 1970 – 1973 nadbudowano piętro nad środkową częścią budynku szkolnego powiększając powierzchnię użytkową szkoły o ok. 500 m^2. To pozwoliło urządzić na parterze bibliotekę i drugą pracownię polonistyczną, gabinet dyrektora, pokój nauczycielski, sekretariat oraz na piętrze pracownię chemiczną wraz z zapleczem, gabinet stomatologiczny i łazienkę. Wybudowano także kotłownię CO do ogrzewania wszystkich budynków szkolnych.

---

[12] Rocznik statystyczny GUS z 1978 r., s. 205.
[13] Rocznik statystyczny GUS z 1983 r., s. 422.
[14] K. Jędrzejczyk, *op. cit.,* s. 8 i 29.
[15] T. Goździkiewicz, *Szkoła w zieleni.* „Tygodnik Kulturalny", 1966, nr 25.
[16] K. Jędrzejczyk, *op. cit.,* s. 29 i 30.

Dom nauczyciela pobudowano w latach 1945 – 47 (w czasie, gdy budowano budynek szkolny) z przerobionych elementów poniemieckich baraków. Było tu siedem mieszkań o różnym metrażu (dwie kawalerki i pięć mieszkań rodzinnych). Mieszkania były suche, widne, z bieżącą wodą, łazienkami i bojlerami elektrycznymi na ciepłą wodę. W kategoriach dzisiejszych, standard tych mieszkań nie był zbyt wysoki, lecz na owe czasy, pisał K. Jędrzejczyk: *były to „nasze pałace" powstałe w wyniku twórczego entuzjazmu po uzyskaniu wolności*[17]. W 1957 roku oddano do użytku drugi murowany dom nauczyciela. Były tu trzy mieszkania rodzinne na parterze oraz dwa pokoiki na poddaszu z bieżącą wodą, ogrzewane piecami kaflowymi. W mieszkaniach rodzinnych były łazienki z bojlerami na ciepłą wodę. W pokoikach zamieszkiwali samotni młodzi nauczyciele lub uczniowie[18]. Rozbudowując ten budynek i nadbudowując piętro w latach 1970 – 1973 uzyskano osiem mieszkań, do których wprowadzili się nauczyciele w 1975 roku. Łącznie w tym czasie Liceum dysponowało mieszkaniami dla 15 nauczycieli i pracowników szkoły. Mieszkania były skanalizowane, z bieżącą wodą i centralnym ogrzewaniem oraz bojlerami elektrycznymi i gazowymi podgrzewającymi wodę. Trzy mieszkania były o powierzchni około 80 m^2 , dwie kawalerki po 30 m^2, a pozostałe dziesięć mieszkań posiadało powierzchnię mieszkalną w granicach 35 – 50 m^2 .

Warunki zamieszkania nauczycieli w domu nauczyciela były dobre. Cennym był fakt, że dyrekcja Liceum i władze oświatowe postawiły nie tylko na tworzenie bazy dydaktycznej szkoły, lecz również na tworzenie warunków socjalno–bytowych dla nauczycieli. Pozwalało to zatrudniać do pracy dobrych nauczycieli z pełnymi kwalifikacjami. Często właśnie te mieszkania wiązały ich na długie lata z tym środowiskiem.

W 1966 roku szkoła przeszła na system nauczania oparty na pracowniach przedmiotowych. W Liceum w dniu 13 września 1972 roku przeprowadzono kontrolę pod kątem wyposażenia szkoły w pomoce naukowe i sprzęt. Kontroli dokonał st. wizytator KOSŁ w Łodzi Z. Grzanka przy współudziale kierowników sekcji przedmiotowych Okręgowego Ośrodka Metodycznego[19].

---

[17] Ibidem, s. 12.

[18] Ze wspomnień własnych autora. L.: 1960 – 1964 i 1968 – 1970.

[19] Teczka wizytacje: Sprawozdanie z kontroli Liceum Ogólnokształcącego w Zdunach pod kątem wyposażenia w pomoce naukowe, odbytej w dniu 13. 09. 1972 r. Pismo z dnia 14. 09. 1972 r., nr 173/72. A. LO.

Liceum w Zdunach, według stanu inwentarza na dzień 31 sierpnia 1972 roku, posiadało pomoce naukowe i sprzęt na ogólną wartość 1026 tys. złotych, w tym na pomoce naukowe 493 tys. złotych oraz sprzęt na sumę 533 tys. złotych. Wartość pomocy w poszczególnych pracowniach (w tysiącach złotych) wynosiła: w pracowni biologicznej – 89, fizycznej – 196, przysposobienia obronnego – 49, geograficznej – 17, historycznej – 8, wychowania fizycznego – 53, zajęć technicznych – 57, matematycznej – 18, chemicznej – 3, języka rosyjskiego – 3, języka niemieckiego – 2, wychowania plastycznego – 3[20]. Z powyższych danych wynika, że stan zaopatrzenia szkoły w sprzęt i pomoce naukowe był zadowalający. Dość dobrze była wyposażona pracownia fizyczna, historyczna, wychowania fizycznego, zajęć technicznych i matematyczna. Pracownia chemiczna dysponowała kompletem odczynników. W pracowni brak było instalacji gazowej i odpowiedniego stołu demonstracyjnego. Pracownie języków obcych posiadały zestawy pomocy audiowizualnych w tym płytoteki, taśmoteki i podstawowe lektury. Istniejące dwie pracownie języka polskiego posiadały sprzęt audiowizualny oraz podręczne biblioteki. Biblioteka szkolna posiadała podstawowy zestaw lektur (ok. 8500 woluminów)[21]. W roku szkolnym 1972/73 występowały braki w podręcznikach uczniowskich średnio ok. 25%[22]. Szkoła była dobrze wyposażona w mapy, atlasy, słowniki, albumy, tablice poglądowe, literaturę popularnonaukową, encyklopedie i teksty źródłowe.

W obecnej chwili Liceum dysponuje 14 pomieszczeniami do nauki, łącznie z salą gimnastyczną, biblioteką, izbą pamięci narodowej powstałą w 1975 roku, a gruntownie zmodernizowaną pod względem urządzenia i wystroju w 1979 roku. Liceum może pochwalić się dobrze urządzonymi i wyposażonymi w pomoce naukowe i sprzęt pracowniami: fizyczną i chemiczną wraz z zapleczami, biologiczną, historyczną, dwiema polonistycznymi, matematyczną, komputerową, wychowania fizycznego i technicznego. W roku 1990 urządzono nowoczesną pracownię komputerową, a pod koniec dekady podłączono ją do Internetu.

Szkoła nie posiadała internatu. Uczniowie dojeżdżali rowerami i motorami, pociągami i autobusami, samochodami lub mieszkali na stancjach. Obecnie w większości dojeżdżają autobusami i samochodami własnymi. Młodzież szkolna korzystała od końca lat sześćdziesiątych z boiska lekkoatletycznego sąsiedniej szkoły rolniczej.

[20] Ibidem, s. 1.
[21] Ibidem, s. 2.
[22] Ibidem, s. 3 i 4.

Organizatorem i pierwszym dyrektorem szkoły był Kazimierz Jędrzejczyk. Piastował tę funkcję 27 lat do 31.08.1972 roku (1945 – 1972).

W styczniu 1945 roku, po przejściu frontu wojennego na Zachód dyrektor rozpoczął organizację Gimnazjum i Liceum. Budował i urządzał je od podstaw. W 1958 ukończył studia magisterskie na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego, w 1968 roku uzyskał stopień naukowy doktora na Wydziale ekonomiczno–rolnym Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Był cenionym znawcą oświaty wiejskiej w regionie i w Polsce. Łączył pracę pedagogiczną z pracą naukową i społeczną, był działaczem ludowym[23]. Niezapomniany dyrektor, pedagog i wychowawca. Przejawiał troskę o młodzież, jej przyszłość i dalsze kształcenie, interesował się losami absolwentów i cieszył każdym ich sukcesem. Był człowiekiem rzeczowym i o dużym autorytecie w szkole, środowisku, powiecie oraz w województwie, „urodzony" dyrektor[24]. Jego troska i zapobiegliwość w tworzeniu bazy szkoły, warunków mieszkaniowych dla nauczycieli, właściwego doboru kadry pedagogicznej, przyniosła efekty i zyskała uznanie władz oraz szacunek uczniów, pracowników, rodziców i miejscowej społeczności. W 1972 roku przeszedł na zasłużoną emeryturę, a w 1974 roku przeprowadził się ze Zdun do Łowicza. Zmarł 18 czerwca 1985 r. w Warszawie. Pochowany został na cmentarzu Emaus w Łowiczu. W 2006 roku mija 80 lat od chwili ukończenia przez dr. K. Jędrzejczyka Państwowego Seminarium Nauczycielskiego w Łowiczu, a w dniu 2 listopada tegoż roku 100. rocznica urodzin.

Kolejnym dyrektorem Liceum był mgr Zdzisław Grochulski (1972 – 1976), nauczyciel matematyki i fizyki, niezwykły wychowawca, doskonały przełożony, niezawodny kolega i przyjaciel[25]. Za jego kadencji został zakończony remont kapitalny i rozbudowa murowanego budynku mieszkalnego dla nauczycieli, środkowej części budynku szkolnego oraz kotłowni. Uczniowie szkoły odnosili wiele znaczących sukcesów sportowych na szczeblu województwa, a także kraju. Dużą

[23] Teczka wizytacje: Sprawozdanie z wizytacji przeprowadzonej w LO w Zdunach w dniach 15 – 16. 04. 1953 r. przez Wizytatora Wydziału Oświaty PWRN w Łodzi – M. Doroszewską. Pismo z dnia 21. 05. 1953 r., nr 0.VII - 4a/9/53, s. 1. A.LO.

[24] *Komitet organizacyjny spotkania uczestników tajnego nauczania w byłym powiecie łowickim. Biuletyn informacyjny,* Łowicz 1992, z. II, s. 54 – 56 oraz B. Talarowski, Wspomnienia własne z lat 1960 – 1964 i 1968 – 1985.

[25] B. Talarowski, Wspomnienia własne wychowanka z lat 1960 – 1964 oraz nauczyciela i kolegi z pracy w latach 1968 – 1976, a także opinia wychowanków na zjeździe w 30-lecie matury w dniu 24. 06. 1994 r. i opinia absolwentów na zjeździe w 50-lecie w dniu 24. 06. 1995 r. oraz na zjeździe w 60-lecie szkoły w dniu 25. 06. 2005 r.

wagę przywiązywał między innymi do prac społecznie użytecznych. Na posiedzeniu rady pedagogicznej w 1975 roku mówił: *Głównym celem wprowadzenia ich było danie możliwości uczniom zetknięcia się z pracą fizyczną i uczenia ich samodzielności, aktywności i zaangażowania w sprawy kraju*[26].

Z dniem 1 września 1976 roku przeszedł na stanowisko dyrektora Liceum Ogólnokształcącego im. B. Prusa w Skierniewicach, którą to funkcję pełnił do lutego 1982 roku. Następnie do 1991 roku pracował w Kuratorium Oświaty w Skierniewicach. Działacz różnych struktur ZNP. Od 1992 roku jest emerytem.

Od 1 września 1976 r. dyrektorem został absolwent z 1964 r. mgr Bogdan Talarowski (1976 – 1983). Studiował w Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie, którą ukończył w 1973 roku. W latach 1976 oraz 1991 ukończył Studia Podyplomowe na tejże uczelni. W 1980 roku ukończył Studia Podyplomowe w Kaliszu w zakresie organizacji i zarządzania oświatą. W 2001 roku uzyskał stopień nauczyciela dyplomowanego i w tym też roku uzyskał stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie historii na Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego.

W latach 1966 – 1968 pracował w charakterze nauczyciela w szkolnictwie podstawowym, a w latach 1968 – 1983 w Liceum w Zdunach. Młodzież Liceum w Zdunach pod jego kierunkiem odnosiła wiele sukcesów na szczeblu regionu i centralnym w lekkiej atletyce i piłce koszykowej.

Jako dyrektor koncentrował swoją uwagę na pracy z uczniem uzdolnionym, wychowaniu patriotycznym młodzieży i na demokratyzacji życia szkolnego. Na posiedzeniu Zespołu Wychowawczego mówił: *Wszelkie Wasze poczynania, nawet te drobne, widzimy i bardzo cenimy. Jednak jako dyrektor szkoły pragnąłbym abyście w większym niż dotychczas stopniu byli inicjatorami wszelkich przedsięwzięć mających na celu poprawę wyników nauczania i wychowania, poprawę warunków naszej wspólnej pracy, organizacji pracy, abyście byli w pełni współodpowiedzialni za szkołę i jej wyniki, byli jej współgospodarzami*[27]. Utrzymywał bazę szkoły w sprawności, w dużej mierze dzięki remontom sposobem gospodarczym. W latach 1980 – 1981 wspólnie z młodzieżą i pracownikami szkoły wybudował boisko asfaltowe do gier

[26] Protokół posiedzenia RP LO w Zdunach z dnia 25. 06. 1975 r. KP. L.: 1974 – 1975, s. 46. A.LO.

[27] Protokół posiedzenia Zespołu Wychowawczego LO w Zdunach z dnia 06. 03. 1981 r. KP. L.: 1980 – 1981. A.LO.

sportowych o powierzchni 960 m^2 . Liceum pod jego kierownictwem uzyskiwało dobre wyniki przyjęć absolwentów na studia wyższe.

1 października 1983 roku przeszedł do Łowicza, gdzie pełnił funkcję zastępcy, a następnie Inspektora Oświaty i Wychowania Urzędu Miejskiego w Łowiczu oraz nauczyciela Studium Nauczycielskiego i ZSR na Blichu. Od 1993 roku pracuje również jako nauczyciel akademicki MWSH–P w Łowiczu. W wyniku konkursu, z dniem 25 września 1998 roku, został powołany na dyrektora Kolegium Nauczycielskiego w Łowiczu, którą to funkcję pełni do chwili obecnej. Uchwałą z dnia 31.08.2004 r. Zarząd Województwa Łódzkiego powierzył mu ponownie stanowisko dyrektora tegoż Kolegium do dnia 30. 09. 2009 r.

Za osiągnięcia w pracy dydaktyczno–wychowawczej otrzymał szereg nagród, odznaczeń, wyróżnień i listów pochwalnych, m.in.: Honorową Odznakę za Zasługi w Sporcie Szkolnym, Medal Wojewódzkiej Rady Postępu Pedagogicznego w Skierniewicach za działalność i osiągnięcia w ruchu nowatorskim na rzecz oświaty, Złoty Krzyż Zasługi, Medal KEN, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, nagrody: Kuratora, Marszałka Województwa Łódzkiego i nagrodę Ministra. Jest radnym Rady Miasta Łowicza obecnej kadencji.

Żona Janina, z domu Makowskich, również absolwentka Liceum Ogólnokształcącego w Zdunach jest nauczycielką Szkoły Podstawowej Nr 1 w Łowiczu. Rodzeństwo Janiny (siostry Teresa i Maria) i Bogdana (siostra Władysława i brat Andrzej) także ukończyli Liceum w Zdunach.

Z dniem 1 września 1983 roku stanowisko dyrektora objął nauczyciel szkoły – matematyk od 1971 roku – mgr Zenon Strzelczyk (1983 – 2003). Pochodzi z Ziemi Łaskiej, ukończył matematykę na Uniwersytecie Łódzkim. Obowiązki dyrektora pełnił do wiosny 2003 roku, tj. do momentu przejścia na emeryturę (20 lat). Organizował uroczystości o różnym (także ogólnopolskim) zasięgu. W czterdziestą rocznicę wydania pierwszych świadectw dojrzałości szkoła otrzymała sztandar (1987), w 1992 roku placówka została uhonorowana Krzyżem BCH, a w roku 1995 odbył się Zjazd Absolwentów (50-lecie istnienia szkoły).

Dyrektor Zenon Strzelczyk całe życie zawodowe związał z tym Liceum. Koncentrował się na pracy dydaktycznej i przygotowaniu młodzieży do studiów wyższych, a także na poprawie stanu technicznego budynków, wyposażeniu szkoły w sprzęt i pomoce naukowe oraz urządzaniu pracowni. Na posiedzeniu rady pedagogicznej w 1987 roku mówił: *Zgodnie ze statusem podstawowym celem kształcenia w liceum ogólnokształcącym jest przygotowanie młodzieży do podejmowania studiów wyższych. Dlatego też jednym z zasadniczych mierników poziomu*

pracy szkoły są wyniki egzaminów wstępnych i przyjęć do wyższych uczelni[28]. Został nagrodzony nagrodami Kuratora (1983, 1992) i Ministra (1979, 2002).

W wyniku konkursu dyrektorem Zespołu Szkół Licealnych w Zdunach od 1 marca 2003 r. została mgr Danuta Zakrzewska – absolwentka pedagogiki na Wydziale Filozoficzno–Historycznym Uniwersytetu Łódzkiego w Łodzi i Podyplomowego Studium Filologii Polskiej na tymże Uniwersytecie. W oświacie pracuje od 1981 r. Pełniła funkcję dyrektorra Szkoły Podstawowej w Mastkach, kierowała Pracownią Diagnozy Pedagogicznej w WOM w Skierniewicach oraz pracowała jako inspektor w Wydziale Edukacji, Kultury, Sportu i Turystyki Starostwa Powiatowego w Łowiczu. Jest audytorem systemów zarządzania jakością w oświacie. Wykazuje wiele troski w zakresie poprawy warunków pracy i nauki oraz doskonalenia kadry. Utworzyła klasy ogólnokształcące o nachyleniu obronnym od roku szkolnego 2003/2004[29], co było inicjatywą pionierską w powiecie łowickim i cieszy się dużym zainteresowaniem młodzieży.

Zainteresowanie młodzieży nauką w Liceum było różne w różnych latach. Przyjmowano wszystkich, którzy pomyślnie przeszli przez procedurę postępowania rekrutacyjnego – przychylność władz oświatowych w tym względzie była duża. Lokalizacja Liceum na wsi miała decydujący wpływ na skład społeczny uczniów, którzy w ogromnej swej większości rekrutowali się z rodzin chłopskich i robotniczych.

W roku szkolnym 1952/53 w Liceum było 180 uczniów, niemal całkowicie pochodzących ze wsi objętych rejonem szkoły. W protokole powizytacyjnym czytamy: *Młodzież w liczbie 180 pod względem pochodzenia społecznego niemal całkowicie rekrutuje się ze wsi objętych rejonem szkoły. Przekrój społeczny lepszy jest w klasach VIII i IX, przewaga mało i średniorolnych do 7 ha dochodzi 80%, natomiast w klasach X i XI-ej procent ten jest niższy*[30].W roku szkolnym 1959/60 Liceum było 167 uczniów z czego 46 pochodziło ze wsi oddalonych do 2 km, 60 dojeżdżało rowerami ze wsi oddalonych od 2 – 6 km, 61 dojeżdżało koleją z miejscowości położonych przy linii kolejowej Bednary, Łowicz, Jackowice, Żychlin itp.

---

[28] Protokół posiedzenia RP LO w Zdunach z dnia 24. 02. 1987 r. KP L.: 1986 – 1991, s. 15. A.LO.

[29] Protokół posiedzenia RP ZSL w Zdunach z dnia 18. 12. 2003 r. L.: 2001 – 2004, s. 77b. A.ZSL.

[30] Teczka wizytacje: Sprawozdanie z wizytacji przeprowadzonej w LO w Zdunach w dniach 15 – 16. 04. 1953 r. przez Wizytatora Wydziału Oświaty PWRN w Łodzi – M. Doroszewską, *op. cit.*, s. 2.

Rozkład zajęć dostosowany był do przyjazdu pociągów, lekcja pierwsza zaczynała się o godzinie 8[10]. Pomimo tak dużego procentu uczniów dojeżdżających frekwencja młodzieży była dobra. Młodzież do szkoły uczęszczała chętnie, lubiła swoją szkołę – co wizytujący stwierdzili w rozmowach z młodzieżą[31].

Ciekawostką jest fakt, że mimo iż w odległości około 4 km od szkoły istniała w latach 1950 – 1989 słynna na całą Polskę z uprawy kukurydzy Spółdzielnia Produkcyjna w Jackowicach, dzieci jej członków podawały do statystyk pochodzenie chłopskie, a nie robotnika rolnego[32]. Powód był raczej prosty, ale chyba nie jedyny. Większość członków spółdzielni tylko część swego areału gruntów przekazała na rzecz Spółdzielni, a na części gospodarowała indywidualnie, czując się prawdziwymi rolnikami – prawdziwymi chłopami.

W roku szkolnym 1978/79 w Liceum uczyło się 162 uczniów zorganizowanych w 6 oddziałach. W profilu podstawowym klas I – IV było 114 uczniów w 4 oddziałach, natomiast w profilu matematyczno–fizycznym 48 uczniów w 2 oddziałach, tj. w klasie III a i IV a. Profil matematyczno–fizyczny był prowadzony od roku szkolnego 1975/76. Nabór do klasy pierwszej o tym profilu był jeszcze w roku szkolnym 1976/77. Kształcenie w profilu matematyczno–fizycznym w szkole zakończyło się w roku 1980. W roku szkolnym 1978/79 w klasie IV-tej o profilu podstawowym zorganizowano zajęcia fakultatywne w grupach: biologiczno–chemicznej, pedagogicznej i języka rosyjskiego. W klasach III prowadzone były zajęcia z podstaw informatyki[33]. Ze względu na malejący nabór młodzieży od roku szkolnego 1980/81 był tylko profil podstawowy. W roku szkolnym 1986/87 w szkole był jeden ciąg klas o profilu podstawowym. Zajęcia fakultatywne prowadzone były w grupie pedagogicznej, matematyczno–fizycznej i biologiczno–chemicznej oddzielnie dla uczniów klas III i IV w wymiarze dwóch

[31] Teczka wizytacje: Sprawozdanie z wizytacji przeprowadzonej w LO w Zdunach w dniach 17 – 21. 11. 1959 r. przez Wizytatora KOSŁ w Łodzi – S. Muszycką. Pismo z dnia 14. 12. 1959 r., nr II.LO-4/16/59, s. 2. A. LO.

[32] K. Jędrzejczyk i Wł. Kalbarczyk, *Księga Gminy Zduny woj. skierniewickiego,* Zduny 1977, s. 177.

[33] Sprawozdanie z wizytacji Liceum Ogólnokształcącego w Zdunach przeprowadzonej przez pracowników KOiW w Skierniewicach w dniach 01 – 21. 12. 1978 r., nr O-I-0924/18/78 z dnia 21. 12. 1978 r., s.2. A.LO.

godzin tygodniowo. W tymże roku wprowadzono religioznawstwo, przedmiotów uzupełniających nie wprowadzono[34].

Organizacja wewnętrzna szkoły, była raczej stabilna i nie ulegała poważniejszym zmianom (wyjątek stanowi przełom lat 70. i 80., gdy w budynku umieszczono dzieci najstarszych klas szkoły podstawowej).

W roku szkolnym 2004/2005 w szkole było 199 uczniów w 8 oddziałach o nachyleniu matematyczno–biologiczno–informatycznym, językowym, kultury europejskiej i obronnym. Uczyło 23 nauczycieli w tym na pełnych etatach 12. Wszyscy posiadali wykształcenie wyższe magisterskie[35].

Najwyższy nabór uczniów do Liceum był od lat 50. do połowy lat 70. Lata 80. zaznaczyły się dużym spadkiem liczby chętnych do szkoły, a w latach 90. odnotowano ich wzrost. Zmniejszenie liczby młodzieży w Liceum na przełomie lat 70. i 80. spowodowane było migracją ludności wiejskiej do miast oraz zjawiskiem odchodzenia młodzieży z rodzinnych wsi. Wieś stawała się mało atrakcyjna, gdyż nie dawała możliwości zatrudnienia, rozwoju osobowego i szansy awansu życiowego dla młodego pokolenia.

Pochodzenie społeczne oraz środowiskowe uczniów było problemem bardzo istotnym, gdyż często miało decydujący wpływ na pewne predyspozycje uczniów do nauki, pracy i studiów wyższych. Takie cechy psychiczne jak opanowanie, cierpliwość, obowiązkowość, dokładność, wytrwałość, poważny stosunek do życia i zazwyczaj pogodne usposobienie cechowały młodzież pochodzenia chłopskiego i robotniczego zwłaszcza z rodzin uboższych.

Liceum w całej swojej historii było mocno sfeminizowane. Wskaźnik procentowy chłopców wynosił 21,5% w roku szkolnym 1986/87. W roku szkolnym 1994/95 młodzieży męskiej było 26,8%. Młodzież uczęszczająca do Liceum nie sprawiała większych kłopotów wychowawczych. Uczniowie działający w Samorządzie Uczniowskim organizowali zespoły wokalno–muzyczne, taneczne i tańca nowoczesnego[36].

Bale maturalne w latach 70. przestały być atrakcją dla absolwentów, a bal w roku szkolnym 1965/66 był ostatnim w tej szkole. Młodzież po maturze wolała się spotkać w węższym gronie, poza szkołą na dyskotekach, czy prywatkach.

---

[34] Sprawozdanie z wizytacji Liceum Ogólnokształcącego w Zdunach przeprowadzonej przez pracowników KOiW w Skierniewicach w dniach 03 – 20. 03. 1987 r., nr OW-I-0924/18/87 z dnia 08. 04. 1987 r., s. 1 i 2. A.LO.

[35] D. Zakrzewska, *Wywiad* – wiosna 2005.

[36] Kronika LO w Zdunach. L.: 1968 – 1972. A. LO.

Liceum od samego początku miało nauczycieli o wysokich kwalifikacjach[37]. Los rzucił niektórych z nich do Zdun po upadku powstania warszawskiego i zakończeniu wojny. Byli to: O. Łukaszewiczowa, Z. Niedziałkowska oraz jej siostra – M. Korzonowa, H. Rydzewski, W. Michalski, J. Jurkowa i W. Kiersnowska – siostra L. Wyszomirskiej (ówczesnej dyrektorki Żeńskiej Szkoły Rolniczej w Zduńskiej Dąbrowie). W latach 50. przeniosła się do Liceum im. Reytana w Warszawie. Absolwent tej szkoły o niej po latach napisał *[...] jestem przekonany, że moja trójka na szynach, którą miałem u pani Kiersnowskiej w Reytanie, była więcej warta od osiemdziesięciu procent piątek w innych polskich liceach [...]*[38].

Pierwsza Rada Pedagogiczna to: Kazimierz Jędrzejczyk – dyrektor, j. polski, propedeutyka filozofii; Paweł Grodecki – fizyka, chemia; Janina Jurek – łacina, historia; Wanda Kiersnowska – matematyka; Maria Korzon – historia, j. polski; Józef Kuczyński – język polski; Olga Łukaszewicz – j. francuski, j. rosyjski; Wacław Michalski – przysposobienie wojskowe, wychowanie fizyczne; Zofia Niedziałkowska – geografia; Henryk Rydzewski – j. niemiecki; Leonilda Wyszomirska – przyroda[39].

Spośród pierwszych dziesięciu etatowych nauczycieli, pięciu posiadało wyższe studia uniwersyteckie z tytułem magisterskim. Dwóch nauczycieli ukończyło Państwowy Instytut Nauczycielski, jedna nauczycielka – Instytut Języka Francuskiego na Sorbonie w Paryżu, jeden też posiadał absolutorium wyższej uczelni bez egzaminu końcowego[40].

Zespół nauczycieli w pierwszych latach po wyzwoleniu decydował o poziomie dydaktycznym i atmosferze wychowawczej szkoły. Na tę atmosferę pracy w szkole miał wpływ zapewne wiek pierwszych nauczycieli zduńskiego Liceum. *Utrzymywał się on bowiem przez parę lat (1945 – 1952) między 40 a 42 rokiem życia*[41]. Dla porównania, przeciętna wieku nauczycieli w roku szkolnym 1972/73 wynosiła 27 lat, a w roku szkolnym 1978/79 – 34,9 lat[42] (najmłodsza nauczycielka w tym roku szkolnym miała 25 lat, a najstarszy nauczyciel 53 lata). Wspomniana grupa pierwszych nauczycieli szkoły przetrwała w Zdunach z niewielkimi zmianami kilka, a niektórzy kilkanaście lat.

---

[37] Zob.: D. Jędrzejczyk, *Pół wieku zduńskiego Liceum*, „Nowy Łowiczanin" z dnia 23. 11. 1995 r., nr 46, s. 8.
[38] L. Stomma, *Najazd studentów*, „Polityka" z dnia 01. 07. 2000 r., nr 27, s. 28.
[39] Protokoły RP PGiL. KP.L.: 1945 – 1947. A.LO.
[40] K. Jędrzejczyk, *op. cit.*, s. 22 i 23.
[41] Ibidem, s.23.
[42] B. Talarowski, *Badania własne*, Zduny 1979.

Od roku szkolnego 1946/47 podjęli pracę w tutejszej szkole J. Krzewska, P. Grodecki A. Szreders i I. Rastawicka. W tym roku szkolnym jeszcze oficjalnie zorganizowano opłatek szkolny. W latach następnych było to już niemożliwe, aż do roku 1989.

Grono nauczycielskie uzupełniali nauczyciele z miejscowej i pobliskich szkół podstawowych, którzy w czasie okupacji mieli uprawnienia do prowadzenia konspiracyjnych kompletów z zakresu szkoły średniej.

W roku szkolnym 1950/51 na etat Liceum przechodzi wszechstronnie utalentowany nauczyciel Wł. Kalbarczyk, nauczyciel śpiewu, rysunków, matematyki, wychowania fizycznego i geografii. W roku szkolnym 1954/55 do szkoły przychodzi nauczycielka języka polskiego z wyższym uniwersyteckim wykształceniem – K. Ciastek–Walczakowa, w roku szkolnym 1957/58 J. Zarańska – znakomita rusycystka i germanistka. W roku szkolnym 1957/58 kadra Liceum zostaje ogromnie wzmocniona w zakresie nauk matematyczno–przyrodniczych przez dwóch młodych, prężnych i wspaniałych dydaktyków, absolwentów UŁ: T. Guzka – biologii i chemii oraz Z. Grochulskiego – uczył matematyki i fizyki. W początkach lat 60. doszła młodziutka absolwentka tegoż uniwersytetu, również wspaniały nauczyciel i wychowawca, matematyczka – U. Andrzejczak. W roku szkolnym 1968/69 do szkoły przychodzi kolejna grupa młodych nauczycieli: absolwenci szkoły M. Jaros–Gasikowa – uczyła języka rosyjskiego i B. Talarowski – uczył wychowania fizycznego i higieny oraz K. Tarmanowska – nauczycielka biologii, w latach 70. do szkoły przychodzi M. Siemlat – naucz. biologii i J. Pawłowska – naucz. języka ros., niem. i wych. Muzycznego.

W końcu lat 60. i w początkach lat 70. ze Zdun odeszło na emeryturę pokolenie najstarszych, znakomitych nauczycieli: Z. Niedziałkowska, J. Zarańska, K. Jędrzejczyk i Wł. Kalbarczyk.

Wł. Kalbarczyk niemal do końca lat 80., ulegając prośbom kolejnych dyrektorów Liceum, pracował na godzinach (uczył geografii, plastyki, muzyki, prowadził chór). 5 stycznia 2005 roku skończył 93 lata. Z łatwością poruszał się w zakresie nauk ścisłych, jak i humanistycznych, posiadał zamiłowanie do sztuk plastycznych (malarstwa), architektury i do muzyki. Wszystkim co posiada najlepszego dzielił i dzieli się ze swoimi uczniami i wychowankami[43].

Z. Niedziałkowska – historyk, urodzona w 1904 roku w Ostrołęce po klęsce powstania warszawskiego i wysiedleniu znalazła się w Zdu-

[43] Wł. Kalbarczyk, Wywiad przeprowadzony jesienią 1999 r., wiosną 2000 r. oraz wspomnienia własne autora.

nach i tu zajęła się nauczaniem na tajnych kompletach[44]. W lutym 1945 roku zaangażowała się czynnie w organizację Gimnazjum i Liceum. Przez wiele lat pełniła społeczną funkcję zastępcy dyrektora. Była osobą niezwykle pracowitą, mądrą, skromną, sumienną i pełną serdeczności. W 1963 roku odeszła na zasłużoną emeryturę i zamieszkała w Łowiczu. Napisała pracę o swojej rodzinnej Ostrołęce[45] oraz Kurpiowszczyźnie[46]. Wyraźnie zaznaczyła swoją indywidualność w składzie zespołu nauczycielskiego. Potrafiła łączyć codzienną pracę pedagogiczną z badaniami regionalnymi. Ostatnie dni przed śmiercią spędziła w Warszawie. Zmarła 02. 11. 1991 roku przeżywszy blisko 87 lat. Została pochowana na cmentarzu w jej ukochanej Ostrołęce. Od 2004 roku rondo w Ostrołęce nosi nazwę Zofii Niedziałkowskiej, a w dniu 25.05.2005 r. Szkole Podstawowej Nr 5 w tym mieście nadano jej imię.

J. Zarańska ur. w 1908 roku, absolwentka Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie znała siedem języków w mowie i piśmie oraz „Pana Tadeusza" A. Mickiewicza na pamięć. Odeszła na emeryturę w 1969 roku i zamieszkała również w Łowiczu. Miała jedyną córkę, którą sama wychowywała. Córka była niezwykle zdolną studentką, ukończyła Akademię Medyczną w Łodzi z wyróżnieniem. W latach 60. wyjechała do USA i tam zamieszkała. Matka na krótko wyjechała do córki w początkach lat 80., by na stałe powrócić do Łowicza[47]. Od roku 1993 przebywała w Zakładzie Opiekuńczo–Leczniczym dla dorosłych prowadzonym przez Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek w Skrzeszewach, Gmina Pacyna, powiat gostyniński. Od 1995 roku „przykuta" do łóżka (nogi odmówiły posłuszeństwa), lecz w pełni władz umysłowych[48]. Zmarła w czerwcu 2001 roku, przeżywszy 93 lata. Została pochowana na cmentarzu w Żychlinie.

W latach 1963 – 1968 historii uczył Cz. Tomczyk, a w roku szkolnym 1969/70 do szkoły przychodzi z Ziemi Opoczyńskiej absolwent UŁ – nauczyciel historii – Z. Biegała, który z Liceum związał się przez prawie 30 lat, odszedł na emeryturę 1 września 1998 r. W roku szkolnym 1971/72 kadry zasilają kolejni absolwenci UŁ po kierunku matematyka: H. Brudnowska–Mykita i Z. Strzelczyk, a w rok później nauczyciel geografii – R. Włodarczyk i E. Dolewska–Strzelczyk – nauczycielka chemii oraz M. Bołdyrew – polonistka, a w 1974 J. Antczak

[44] S. Pajka, *Zofia Niedziałkowska. Pedagog, historyk, regionalista*, Łomża 1994, s. 27.
[45] Z. Niedziałkowska, *Ostrołęka. Dzieje miasta*, Warszawa 1979.
[46] Z. Niedziałkowska, *Kurpie. Bory Ostrołęckie*, Warszawa 1988.
[47] J. Zarańska, Rozmowa – wiosna 1963 oraz wywiad – lato 1988.
[48] E. Światłowska (prac. Zakładu w Skrzeszewach): Wywiad – lato 2000.

– germanistka. W połowie lat 70. w szkole uczyli biologii: J. Witych i B. Kupis, fizyki – E. Mykita, a wych. technicznego H. Jośko i J. Majewska. W 1978 r. do szkoły przyszła D. Grotowska–Wojtylak – germanistka po UŁ, pracuje do chwili obecnej, a w roku szk. 1980/81 S. Sieczkowska absolwentka szkoły i UŁ – nauczycielka języka polskiego, przeszła na emeryturę w 2002 r..

Od 1 IX 1984 roku do szkoły przychodzi A. Marciniak, absolwentka WSRP w Siedlcach – nauczycielka biologii, a od 1 IX 1998 roku W. Florczak – absolwent Uniwersytetu Szczecińskiego – uczy wychowania fizycznego.

Najdłużej pracowali w szkole na pełnych etatach: mgr Zenon Strzelczyk – 32 lata (w tym prawie 20 lat pełnił funkcję dyrektora), mgr Elżbieta Strzelczyk – 30 lat, mgr M. Gasik – 30 lat, mgr Zdzisław Biegała – 29 lat, dr K. Jędrzejczyk – dyrektor szkoły od 1 II 1945 r. do 31 VIII 1972 r. ponad 27 lat, mgr Stanisława Sieczkowska – 22 lata, prof. K. Walczak – 25 lat, mgr Wł. Kalbarczyk – ponad 21 lat, mgr Z. Grochulski – 19 lat (w tym 4 lata pełnił funkcję dyrektora), mgr Z. Niedziałkowska – ponad 17 lat, mgr B. Talarowski – 15 lat (w tym 7 lat pełnił funkcję dyrektora), mgr Janina Jurkowa – ponad 14 lat, mgr Julia Zarańska – 12 lat.

Praca wiejskiego nauczyciela była o wiele trudniejsza aniżeli nauczyciela w mieście, a wymagania – i słusznie – takie same. W świetle treści protokołów posiedzeń rad pedagogicznych w całym 60-leciu, nauczyciele Liceum nie marzyli o taryfie ulgowej, zależało im jednak, by ich uczniowie (wychowankowie) nie byli gorsi. Ich głęboka troska o wyrównywanie dysproporcji dawała efekty, a różnice między liceum wiejskim i miejskim stopniowo się zacierały[49].

W podsumowaniu wizytacji prowadzonej przez Kuratorium Oświaty w Skierniewicach w kwietniu 1992 roku wizytująca stwierdziła: *Praca Liceum w warunkach wiejskich jest nieporównywalna z liceami miast. (...) Owoce tych trudnych zabiegów dydaktyczno–wychowaczych dało się zauważyć u uczniów (oczywiście nie wszystkich) w czasie hospitacji i sprawdzianów wiedzy, co jest niewątpliwie sukcesem pedagogicznym nauczycieli i tej szkoły*[50].

---

[49] Zob.: W. Waligórski, współpraca E. Szachogłuchowicz, *Szkoła inna niż miejskie*. „Nowy Łowiczanin" z 23. 11. 1995 r., nr 46, s. 8.

[50] Teczka wizytacje: Sprawozdanie z wizytacji problemowej LO w Zdunach przeprowadzone w dniach 06 –10 i 12 – 14. 04. 1992 r. przez Wizytatora KO w Skierniewicach. Pismo z dnia 14. 05. 1992 r., Nr KO 093/8/92, s. 8. A.LO.

W Gimnazjum, Liceum Ogólnokształcącym i Zespole Szkół Licealnych religię prowadziło, 14 księży i 5 katechetów. W roku szkolnym 2004/2005 uczył ks. Krzysztof Trak, a w chwili powstania Liceum religii uczył ks. proboszcz J. Karasiński. Łącznie w całym 60-leciu pracowało 182 nauczycieli, w tym księża i katecheci[51].

Liceum nie mogłoby funkcjonować bez pracowników administracji i obsługi. Pracownicy ci będąc w specyficznym zakładzie pracy, jakim była szkoła, aktywnie wspomagali dyrektorów i nauczycieli w realizacji jej zadań statutowych.

Pracą sekretariatu najdłużej kierowała: A. Borchon w latach 1948 – 1972 – 24 lata[52], ona też była główną księgową Liceum (w okresach, gdy to stanowisko szkole przysługiwało). W 1974 roku przeniosła się do Łowicza, gdzie rozpoczęła pracę w Łowickiej Spółdzielni Mieszkaniowej. W 1982 roku przeszła na wcześniejszą emeryturę i zakończyła czynną pracę zawodową. 16 kwietnia 1998 roku spoczęła na cmentarzu parafialnym w Nowej Sobótce k/Łęczycy[53].

Od roku 1990 funkcję referentki pełni absolwentka M. Piaskowska z domu Surma – M'88 (15 lat). Łącznie w okresie 60-lecia pracowało w sekretariacie szkoły blisko 20 osób. Wspomniane sekretarki szkoły były i są doradcami i powiernikami młodzieży w trudnych momentach. Do Liceum księgowość wróciła (po ok. 20-letniej przerwie) od 01. 01. 1993 roku. Główną księgową w wymiarze pół etatu od 01. 09. 1993 roku do 31. 12. 2004 r. była A. Michalska (ponad 11 lat).

W pamięci uczniów i nauczycieli zapisali się również dobrze woźni, a mianowicie: legendarny już Władysław Wiechno[54] – 17 lat jako starszy woźny i palacz w latach 1952 – 1969, Andrzej Wiecha i Aniela Przybysz w kolejnych latach. O ile wśród woźnych dominowali mężczyźni, o tyle wśród sprzątaczek były same kobiety.

Woźni znani byli raczej z imienia i tak się do nich zwracano z pełnym szacunkiem pan Władysław, pan Andrzej i pani Anielcia. Byli to ludzie z reguły dobrzy, o skromnym usposobieniu, odpowiedzialni i zdyscyplinowani. Pełnili, obok nauczycieli, rolę wychowawców. Nieobce im były szkolne kłopoty, sukcesy i niepowodzenia dy-

---

[51] Protokoły posiedzeń RPGiL, LO. i ZSL. L.: 1945 – 2005. A.LO.

[52] K. Jędrzejczyk, *Liceum Ogólnokształcące im. K. Idzikowskiej pow. łowickiego w latach 1945 – 72,* Zduny 1993, s. 35.

[53] Zob.: D. Jędrzejczyk, *Na pożegnanie Aliny Borchon*, „Nowy Łowiczanin" z 10. 06. 1998 r., nr 23, s. 19.

[54] Zob.: D. Jędrzejczyk, *Władysław Wiechno – legenda zduńskiego Liceum*, „Nowy Łowiczanin" z 30. 12. 1999 r., nr 52, s. 21.

daktyczne uczniów, przeżywali z nimi klasówki, czy egzaminy maturalne, a także interesowali się ich dalszymi losami po maturze[55].

Centralizacja, czy decentralizacja systemu szkolnego miała ogromny wpływ na kształt i zróżnicowanie programów, o czym świadczą programy liceów ogólnokształcących przed i po 1980 roku. Głównym organem nadzorującym Liceum w 60-leciu były władze oświatowe szczebla wojewódzkiego. Organy prowadzące się zmieniały. Podporządkowanie liceów wiejskich gminnym dyrektorom szkół[56], a później inspektorom oświaty w gminach[57] było problematyczne[58]. Dopiero ustawa z dnia 07. 09. 1991 roku o systemie oświaty wprowadziła uregulowania prawne sytuujące dyrektora jako kierownika zakładu pracy[59]. Ustawą z dnia 25. 07. 1998 roku o zmianie ustawy o systemie oświaty z dniem 01. 01. 1999 roku zakładanie i prowadzenie szkół ponadpodstawowych (od 01. 09. 2002 r. szkół ponadgimnazjalnych)[60] przeszło do zadań własnych powiatu[61].

Z zadowoleniem należy przyjąć fakt, że procesy transformacji ustrojowej, a następnie przejęcie Liceum przez samorząd powiatowy – jako organ prowadzący, nie były pretekstem do wymiany kadr. Dużo dobrej woli, potencjał rozumu oraz cechy osobowościowe nauczycieli liceum pozwoliły przetrwać szkole. Sukcesy absolwentów są wspaniałą wizytówką nauczycieli i szkoły.

Chociaż było wiele zmian i przemian w kraju i w samej oświacie, szkoła ta zachowała swoją tożsamość, swoje oblicze i osobowość, a praca w niej przebiegała planowo, rytmicznie i z dobrymi efektami.

W zasadzie w całym 60-leciu (wyjątek stanowią lata 70. i zamiar wprowadzenia 10-latki oraz początek lat 80.) dało się zauważyć przychylny stosunek władz samorządowych, oświatowych i państwowych do tej placówki. Do 1989 roku brak pełnej autonomii szkoły wiązał się

---

[55] Wspomnienia własne autora.

[56] Dz. U. z 1972 r. , Nr 54, poz. 354 i Dz. Urz. Min. Ośw. i Wych. z 1973 r. Nr 5, poz. 28.

[57] Wytyczne Min. Ośw. i Wych. oraz Min. Adm. i Gosp. Przestrz. z dnia 29. 05. 1984 r. w sprawie terminów odwoływania gminnych dyrektorów szkół i powoływania inspektorów oraz zasad ich zatrudniania i wynagradzania, a także innych obowiązków i uprawnień, szczególnie w okresie przejściowym – niepublikowane.

[58] B. Talarowski, *Propozycje zmierzające do usprawnienia organizacji pracy dyrektora LO im. K. Idzikowskiej w Zdunach*, Zduny 1978. (Mps., s. 3-13), doświadczenia oraz badania własne L.: 1995-2001.

[59] Dz. U. Nr 95, poz. 425.

[60] Ustawa z dn. 08. 01. 1999 r. – przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego. Dz. U. Nr 12, poz. 96.

[61] Dz. U. Nr 117, poz. 759.

z dyrektywną koncepcją kierowania nią polegającą na mnożeniu przepisów, zarządzeń, zaleceń, poleceń itp. Kierowanie procesami nauczania, wychowania i opieki wymagało jednak pewnej elastyczności i innowacyjności oraz twórczej aktywności zarówno nauczycieli jak i uczniów. W świetle treści protokołów posiedzeń rad pedagogicznych szkoła z tym sobie nieźle radziła.

W 2002 roku Rada Powiatu Łowickiego powołała Zespół Szkół Licealnych w Zdunach, w skład którego weszło Liceum Ogólnokształcące im. K. Idzikowskiej oraz Liceum Profilowane, które nie rozpoczęło działalności, gdyż zgłosiła się zbyt mała liczba kandydatów[62].

Ważnym elementem działalności wychowawczej szkoły było planowanie i organizowanie na wysokim poziomie uroczystości szkolnych i środowiskowych. Służyły one wychowaniu patriotycznemu młodzieży oraz kształtowały osobowość uczniów w duchu poszanowania symboli narodowych i szkolnych[63]. Wysokiej oceny Liceum w tym względzie dokonała w 1981 roku wizytator ministerialny J. Gmyrek oraz Zarząd i Komisja Historyczna Terenowego Koła ZBOWiD w Łowiczu[64]. W szkole kładziono nacisk na wychowanie przez pracę. Zadanie to nie napotykało na trudności między innymi ze względu na dobrą organizację tych prac, jak również pochodzenie chłopsko–robotnicze większości młodzieży, która nie bała się pracy fizycznej. Wszelkie zabiegi pielęgnacyjne w otoczeniu szkoły, drobne naprawy sprzętu szkolnego, prace porządkowe w szkole i otoczeniu oraz na rzecz środowiska młodzież wykonywała z zapałem i entuzjazmem[65]. Dla przykładu młodzież szkoły przepracowała w roku szkolnym 1978/79 – 1484 godziny przy urządzaniu Izby Pamięci Narodowej oraz 1517 godzin przy budowie boiska asfaltowego[66].

Znaczącą rolę w kształtowaniu osobowości młodzieży, w ich ukierunkowaniu dydaktycznym, wychowawczym, kulturowym i obyczajo-

[62] Protokół posiedzenia RP LO z dnia 01. 07. 2002 r. KP. L.: 2001 – 2004, s. 40. A. LO. Zob. też: Protokół posiedzenia RP ZSL w Zdunach z dnia 29. 04. 2004 r. KP.L.: 2001 – 2004, s. 91. A.ZSL.

[63] Zob. E. A. Wesołowska, *Wychowanie patriotyczne w szkole*, Warszawa 1988, s. 152.

[64] Wspomnienia własne autora oraz pismo Prezesa Zarządu Koła Terenowego ZBOWiD w Łowiczu z dnia 12. 02. 1981 r. nr 35/81. Kronika LO w Zdunach. L.: 1976 – 1982. A.LO.

[65] Kroniki szkolne. L.: 1950 – 1995. A. LO.

[66] Protokół posiedzenia RP LO w Zdunach z dnia 07. 01. 1980 r. KP.L.: 1979 – 1980. A. LO.

wym odgrywali wychowawcy klas[67]. Ze swych zadań wywiązywali się właściwie i odpowiedzialnie.

Istotą partnerstwa w Liceum na linii nauczyciel – uczeń – rodzice było stwarzanie takiego układu, w którym strony miały te same szanse, lecz różne kompetencje. Panujący nastrój życzliwości, serdeczności, wyrozumiałości, tolerancji i uprzejmości w stosunkach nauczyciel – uczeń przy jednoczesnej taktownej zachęcie do wysiłku odnosił zdumiewający skutek.

„Miniaturowość" tej szkoły pozwalała również na systematyczne i właściwe oddziaływanie wychowawcze nauczycieli na młodzież, gdyż pracownicy, tak jak i uczniowie, nie byli anonimowi.

Tak pisze prof. dr hab. A. Zalewska z d. Jędrachowicz (M'74) *[...] miałam szczęście chodzić do „wspaniałego Liceum". Wspaniałego – nie ze względu na wyposażenie techniczne, ale ze względu na ludzi, którzy w nim pracowali. Uważam, że (...) wielu Profesorów „mojego LO" potrafiło stymulować rozwój intelektualny, zainteresować swoimi przedmiotami, umieli rozbudzać ambicje i wrażliwość na różne problemy. Krytykując niedociągnięcia, umieli zauważać postępy i doceniać różne nasze mocne strony. Nie stwarzali przy tym nadmiernego dystansu, który często jest przykrywką dla braku wiedzy, dyletanctwa i niesprawiedliwego traktowania. Nigdy nie było też w „moim LO" przerostu formy nad treścią.(...) Bardzo wiele zawdzięczam Profesorom pracującym w LO. Uważam, że na owe czasy była to bardzo nowoczesna i zorientowana na ucznia szkoła*[68].

W latach 70. każdy nauczyciel zobligowany był prowadzić koło zainteresowań, a każdy uczeń powinien należeć do któregoś z nich (nie więcej niż do dwóch)[69]. Do kół przedmiotowych w roku szkolnym 1977/1978 należało 72,6% uczniów[70].

Działały koła przedmiotowe, artystyczne, techniczne i sportowe. Prowadzono też rejestry uczniów zdolnych z poszczególnych przedmiotów. Przedmiotowe koła zainteresowań skupiały młodzież uzdolnioną w danym przedmiocie, a ich członkowie czynnie włączali się w realizację zadań ujętych w planie dydaktyczno–wychowawczym

---

[67] Zob.: A. Lewin, *System wychowawczy a twórczość pedagogiczna*, Warszawa 1983 oraz J. Radziewicz, *O samowiedzy pedagogicznej wychowawcy klasy*, „Nauczyciel i Wychowanie" z 1988 r. nr 2.

[68] A. Zalewska z d. Jędrachowicz, *Wspomnienia*, (Mps w posiadaniu autora). Zob. też: *Ocalić od zapomnienia*, red. M. Tomaszewska, Z. Skibiński, Zduny 2005, s. 115 – 179.

[69] Protokół posiedzenia RP LO w Zdunach z dnia 30. 08. 1977 r. KP. z 1977 r. A. LO.

[70] B. Talarowski, Opracowanie własne na podstawie protokółów posiedzeń RP. Księga protokołów. Lata: 1977 – 1979. A.LO

szkoły, organizację apeli porannych, sesji popularno–naukowych i innych imprez szkolnych i pozaszkolnych oraz brali udział w konkursach i olimpiadach przedmiotowych odnosząc wiele znaczących sukcesów na szczeblu regionalnym, a nawet krajowym, np. Anna Janeczek (M'95) zakwalifikowała się do eliminacji centralnych Olimpiady Filozoficznej.

Długa i barwna jest historia chóru szkolnego prowadzona przez mgr. Wł. Kalbarczyka. Chór ten działał z małymi przerwami od wczesnych lat 50. do końca lat 80.[71] Pod koniec lat 60. młodzież Liceum przygotowała dla swych koleżanek i kolegów oraz dla środowiska udaną inscenizację w ciekawej interpretacji i aranżacji utworu „Laura i Filon" Franciszka Karpińskiego. Inscenizacja została bardzo dobrze przyjęta i wysoko oceniona przez społeczność uczniowską, dyrekcję i radę pedagogiczną, lokalną władzę i mieszkańców. Uczniowie J. Sosnowska, I. Jezierska i A. Turski będąc członkami zespołu teatralnego przy MDK w Łowiczu wzięli udział w Ogólnopolskiej Biesiadzie Teatralnej – Horyniec 77 – na której zdobyli pierwszą nagrodę „Złoty Róg Myśliwski Króla Jana". Zespół tańca nowoczesnego dziewcząt działający w Liceum w latach 1976 – 1979 fascynował miejscową młodzież i tutejsze środowisko swoimi odważnymi strojami i repertuarem[72]. Koło plastyczne i historyczne nawiązywało do kultury ludowej regionu łowickiego. Duże osiągnięcia odnotowało zwłaszcza w urządzeniu i wystroju Izby Pamięci Narodowej oraz w zakresie zbierania historycznych pamiątek i eksponatów dotyczących regionu[73]. Koło historyczne we współpracy z innymi kołami i organizacjami młodzieżowymi w roku 1977 zorganizowało sesję popularno–naukową na temat „Życie i działalność Krysi Idzikowskiej – patronki szkoły". Sesję przeprowadzono sprawnie organizacyjnie, z dużym znawstwem tematu, szeroką gamą referatów młodzieży i wypowiedzi zaproszonych gości. Dorobek sesji również udokumentowano zdjęciami i nagraniami na taśmę magnetofonową[74].

Ogólna atmosfera serdeczności przyczyniała się do tego, że młodzież bez większych oporów wybierała sobie koło zainteresowań, czy organizację, w których mogła się realizować. Wiele w zakresie integracji międzyosobowej uczniów wniosło szkolne koło sportowe, wycieczki klasowe, rajdy, obozy, dyskoteki i zabawy szkolne.

---

[71] Całoroczne sprawozdania z pracy dydaktyczno–wychowawczej i opiekuńczej LO w Zdunach, L.: 1950 – 1990. A.LO.
[72] Kronika LO w Zdunach. L.: 1976 – 1982. A. LO.
[73] Ibidem; Księga darów od 1973 r.
[74] Ibidem.

Do najczęściej uprawianych dyscyplin w SKS należały: piłka siatkowa, piłka koszykowa i nożna, tenis stołowy i lekkoatletyka. W latach 50. i 60. preferowano pokazy gimnastyczne, np. dnia 23 grudnia 1950 r. wszystkie klasy Liceum w Zdunach stanęły do konkurencji w gimnastyce. Modny był też boks i mecze bokserskie. SKS przy Liceum zduńskim z tej okazji w dniu 21 lutego 1954 r. zorganizował pokaz gimnastyczny dla społeczności Gminy Zduny w miejscowym Domu Ludowym. W Liceum od 1955 roku odbywały się tzw. marsze patrolowe. W latach 1957 – 1960 w czołówce krajowej w kategorii młodzików był K. Kalbarczyk (M'60) – Mistrz Polski w skoku wzwyż oraz rekordzista Polski w trójskoku w kategorii juniorów[75].

W latach 70. ówczesny nauczyciel wychowania fizycznego prowadził społecznie judo. Mimo, że zajęcia odbywały się dwa razy w tygodniu w godzinach 6.30 – 7.45 uczniowie bardzo chętnie uczestniczyli w nich. Było to coś nowego i frapującego chłopców. Dużym sukcesem Liceum był pokaz gimnastyczny 160. dziewcząt w dniu 19.06.1970 r. Pokaz był częścią programu artystycznego półfinału Olimpiady Wiedzy Społeczno–Politycznej i był transmitowany przez Telewizję Polską w dniu 20 czerwca tegoż roku. Wiele ciepłych słów na temat pokazu wypowiedzieli ówcześni notable szczebla powiatowego, wojewódzkiego i krajowego, a także prasa[76]. Dziewczęta w dniu 7 lutego 1974 r. zdobyły wicemistrzostwo powiatu łowickiego w piłce koszykowej, a w finałach wojewódzkich biegów sztafetowych o puchar „Przeglądu Sportowego i Telewizji Polskiej" w Tomaszowie zajęły IV miejsce[77]. Podczas gminnych uroczystości 1-majowych w Zdunach, dziewczęta zajęły pierwsze miejsca we wszystkich kategoriach biegowych[78]. W mistrzostwach okręgu łódzkiego na stadionie Łódzkiego Klubu Sportowego w Łodzi w dniach 18 i 19. 05. 1974 r. uczniowie szkoły wypadli doskonale. Pierwsze miejsce w rzucie oszczepem i mistrzostwo woj. łódzkiego zdobył J. Kłosiński z wynikiem 64,04 m, pierwsze miejsce i tytuł mistrzowski zdobyła sztafeta 4x400 m dziewcząt w składzie: R. Guzek, K. Piorun, B. Kozieł i H. Ambroziak z czasem 4'18,6 sek., a T. Kaźmierska wynikiem 34,04 m. w rzucie oszczepem zajęła III miejsce. Wspomniany J. Kłosiński (M'75) w latach 1978 – 80 awansował do ścisłej reprezentacji Polski przygoto-

[75] Wł. Kalbarczyk: Wywiad – jesień 1999 r.
[76] Kronika SKS przy LO w Zdunach. L.: 1970 – 1975. A. LO.
[77] *Finaliści biegów sztafetowych o puchar „PS i TVP",* „Głos Robotniczy" z 28. 04. 1974 r. nr 95.
[78] *Jeszcze o imprezach pierwszomajowych,* „Głos Robotniczy" z 03. 05. 1974 r.

wującej się na Olimpiadę w Moskwie w rzucie oszczepem[79]. W igrzyskach powiatowych szkół średnich w dniu 30. 05. 1974 r. w Łowiczu w lekkiej atletyce młodzież zdobyła mistrzostwo powiatu w kategorii dziewcząt i chłopców. W dniu 11. 06. 1974 r. w drużynowych korespondencyjnych zawodach wojewódzkich szkół średnich w lekkiej atletyce o puchar „Przeglądu Sportowego" w Pabianicach dziewczęta zdobyły pierwsze miejsce i tytuł drużynowego mistrza województwa z wynikiem 1161 pkt.[80] Żeńska drużyna zduńskiego Liceum reprezentowała również byłe województwa łódzkie na VII Ogólnopolskich Igrzyskach Młodzieży Szkolnej i Akademickiej zajmując XVIII miejsce z wynikiem 1086 pkt.[81] W centralnych narodowych biegach przełajowych w Puławach w dniu 06. 10. 1974 r. uczennica szkoły K. Piorun zajęła 16 miejsce. Również w halowych mistrzostwach województwa łódzkiego w lekkiej atletyce w dniach 19 – 20. 01. 1975 r. w konkurencjach biegowych dziewczęta Liceum były w czołówce[82].

W latach 1973 – 1975 sportowcy szkoły byli na dwóch zimowych obozach treningowych w Gubinie i Sulejowie oraz na obozie letnim w Pabianicach. W następnych latach uczniowie plasowali się w czołówce rejonu i województwa w piłce siatkowej i koszykowej oraz w tenisie stołowym w kategorii dziewcząt i chłopców. Wychowanie fizyczne, sport i turystyka były powiązane z całokształtem pracy Liceum, a zwłaszcza z tymi elementami, które wiązały się z realizacją programów nauczania, dbałością o zdrowie, czynny wypoczynek, wspomagały rozwój fizyczny młodzieży, a także psycho–moralny. W Liceum prężnie i aktywnie działało Szkolne Koło Turystyczno–Krajoznawcze[83]. W latach początkowych istnienia placówki koncentrowano się na wycieczkach programowych (przedmiotowych), co związane było z mniejszymi możliwościami technicznymi szkół w ówczesnym czasie (brak telewizji, nagrań wideo, Internetu itp.). Wycieczki turystyczno–krajoznawcze z reguły były 3 – 5-dniowe i zaplanowane w czteroletnim cyklu kształcenia. Często wyjeżdżano do kin i teatrów. Młodzieży tej potrzebny był kontakt z kulturą, sztuką i ze środowiskiem miejskim, czy wielkomiejskim.

---

[79] J. Kłosiński: Wywiad – czerwiec 1995.

[80] Kronika SKS przy LO w Zdunach. *op. cit.,* A. LO.

[81] K. Sz.: *Po VII Igrzyskach Młodzieży Szkolnej i Studenckiej. Dobra robota w małych ośrodkach,* „Zarzewie" z dnia 25. 08. 1974 r. nr 34.

[82] Kronika SKS przy LO w Zdunach. *op. cit.*

[83] Por.: K. Denek, *Planowanie i działalność krajoznawczo–turystyczna w szkole*. „Oświata i Wychowanie", Wersja B, 1979, nr 10, s. 17.

Służba zdrowia na bieżąco prowadziła badania ogólne przesiewowe, bilansowe wśród młodzieży, a jej przedstawiciele byli zapraszani na posiedzenia rad pedagogicznych. Dokonywali oni analizy i oceny stanu zdrowia młodzieży oraz przedstawiali wnioski do dalszej pracy. Zalecenia lekarzy były realizowane przez dyrekcję, nauczycieli, wychowawców i rodziców.

Wspaniałe warunki w zakresie profilaktyki i leczenia stomatologicznego miało Liceum w latach 1975 – 1995 z małymi przerwami. Był tu dobrze urządzony gabinet stomatologiczny i zatrudniany stomatolog wraz z pomocą dentystyczną[84].

Niezbędną okazywała się pomoc finansowa Komitetu Rodzicielskiego przy organizowaniu wycieczek, rajdów i obozów, a fundowanie nagród dla najlepszych uczniów w końcu roku szkolnego było jak gdyby przypisane do niego. Lata 70. i następne charakteryzowały się wspieraniem szkoły przez Komitet Rodzicielski w formie gromadzenia środków finansowych pochodzących z różnych źródeł, a mianowicie oprócz składek rodziców, były dotacje z instytucji patronackich i opiekuńczych oraz Urzędu Gminy. Ze środków Komitetu Rodzicielskiego regulowano w części opłaty za comiesięczne koncerty Filharmonii Łódzkiej w latach 60. i 70. (z małymi przerwami odbywały się systematycznie). Komitet Rodzicielski finansował również z własnych funduszy zespoły wyrównawcze dla uczniów klas pierwszych celem wyrównania poziomu nauczania lub dla uczniów klas starszych mających trudności w nauce albo też celem lepszego przygotowania do matury, a później do studiów wyższych. Zespoły te organizowane były oficjalnie dla wszystkich chętnych uczniów w zespołach klasowych lub międzyklasowych z reguły z języka polskiego i matematyki w liczbie 10 – 20 godzin. Prowadził je nauczyciel szkoły danego przedmiotu i opłacany był wg obowiązujących stawek godzin ponadwymiarowych[85].

Niełatwą sprawą były remonty bieżące i kapitalne obiektów, w drugiej połowie lat 70. Na remonty te w ramach usług prywatnych obowiązywały limity środków budżetowych, którymi dysponował gminny dyrektor szkół. W roku szkolnym 1978/79 wszelkie remonty były prowadzone i pokrywane z funduszy Komitetu Rodzicielskiego, gdyż szkoła nie otrzymała limitu z budżetu państwowego na ten cel[86].

---

[84] Protokół posiedzenia RP LO w Zdunach z dnia 11. 02. 1991 r. KP. L.: 1986 – 1991, s. 15. A.LO.

[85] Protokół posiedzenia KR LO w Zdunach z dnia 11. 02. 1979 r. KP L.: 1977 – 1987, s. 28. A.LO.

[86] Ibidem, s. 37.

Rodzice szkoły bardzo aktywnie włączyli się w uroczystości nadania szkole imienia Krystyny Idzikowskiej w dniu 10 czerwca 1973 r. oraz w prace Komitetu Organizacyjnego fundacji szkole sztandaru, którego wręczenie nastąpiło w 40. rocznicę wydania pierwszych świadectw dojrzałości, tj. 12 grudnia 1987 roku[87].

Liceum osiągało dobry poziom nauczania. Pod wieloma względami mogło być wzorem dla innych szkół (partnerstwo nauczyciel – uczeń, wychowanie patriotyczne, wychowanie w kulturze i dla niej, wychowanie w kulturze fizycznej itp.).

Średnia sprawność kształcenia w latach szkolnych 1983/84 – 1985/86 wahała się w granicach 90%[88].

W świetle analiz efektywności pracy szkoły należy podkreślić, że promocja roczna w zasadzie porównywalna była do średniej krajowej a czasami nawet od niej wyższa. Średnia promocja uczniów liceów ogólnokształcących w kraju w 1994 roku wynosiła 95,9%[89], a w Zdunach 99,4%. Stosunkowo niski w szkole był odsetek uczniów niedopuszczanych do matury, np. 0,9% w roku szkolnym 1975/76.

Uczniowie szkoły otrzymywali stypendia Prezesa Rady Ministrów za wyniki w nauce, np. w roku szk. 2002/2003 – uczennica Martyna Kwiatkowska[90], a w roku szk. 2003/2004 – uczeń Piotr Rolewski[91].

W wyższych uczelniach bądź w szkołach pomaturalnych z Liceum zduńskiego studiowało w roku szkolnym 1993/94 – 87%, a w roku szkolnym 1994/95 – 72,0% absolwentów, pozostali podjęli pracę[92].

---

[87] Sprawozdania z działalności KR LO w Zdunach z lat 1960 – 1973 oraz z lat 1983 – 1990. A.LO.

[88] Teczka wizytacje: Sprawozdanie z wizytacji LO przeprowadzonej przez KOiW w Skierniewicach w dniach 03 – 20. 03. 1987 r. Pismo z dnia 08. 04. 1987 r., Nr OW.I-0924/18/87, s. 7 i nast. A.LO.

[89] Rocznik statystyczny GUS z 1995 r., s. 237.

[90] Protokół posiedzenia RP ZSL z dnia 18. 06. 2002 r. KP.L.: 2001 – 2004, s. 38b. A.LO.

[91] Protokół posiedzenia RP ZSL z dnia 16. 06. 2003 r. KP.L.: 2001 – 2004, s. 66. A.ZSL.

[92] Teczka wizytacje: Sprawozdanie z wizytacji LO w Zdunach przeprowadzonej przez pracowników KO w Skierniewicach. Pismo z dnia 16. 12. 1997r., nr KO.II.093/67/97, s. 2. A.LO.

Liczba absolwentów w latach 1947 – 2005.

	Lata szkolne						Razem
	1946/47 – 1949/50	50/51 – 59/60	60/61 – 69/70	70/71 – 79/80	80/81 – 89/90	90/91 – 94/95	
Liczba absolwentów	53	250	422	646	236	138	2174

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych zawartych w protokołach RP i „Księgach absolwentów".

Ogólna liczba absolwentów z lat 1947 – 2005 wynosi 2174. W tej liczbie ujęto absolwentów, którzy kończyli Liceum bez świadectwa maturalnego – był to odsetek niewielki, w niektórych latach nawet zerowy, np. w roku 1992. Absolwenci ci w kolejnych sesjach egzaminów maturalnych podchodzili do nich i z reguły je zdawali.

Sześćdziesięcioletni trud pracy nauczycielskiej w skromnych wiejskich warunkach wydał znakomity owoc. Około 40 – 50% absolwentów ukończyło studia wyższe w systemie studiów dziennych i zaocznych. Były roczniki gdzie odsetek ten stanowi ponad 50%. Niepowodzenia na egzaminach wstępnych studiów dziennych w roku otrzymania świadectwa dojrzałości nie załamywało a mobilizowało do podejmowania prób w latach następnych (często ze skutkiem pozytywnym). *Miałem okazję spotkać roczniki, mówił dyrektor Liceum Z. Strzelczyk, które prawie w całości ukończyły studia wyższe. W szkole bowiem odbywało się kilka rocznicowych zjazdów honorujących otrzymanie świadectw dojrzałości*[93]. Lata 90. to „bum" na wyższe szkoły niepaństwowe w kraju. Szkoły te powstały także w Łowiczu, Skierniewicach i Sochaczewie. Zamożniejsza młodzież wiejska, która nie składała egzaminów w uczelniach państwowych lub nie dostała się na nie, podejmowała tu naukę.

Wielu absolwentów zajmowało i zajmuje różne stanowiska kierownicze w przemyśle, bankowości, handlu zagranicznym, w redakcjach czasopism, są samodzielnymi pracownikami nauki, nauczycielami, lekarzami, lekarzami weterynarii, oficerami wojska, byli dyrektorami PGR-ów, prezesami spółdzielni produkcyjnych, znajdowali się w radach narodowych różnych szczebli, należeli do aktywu społeczno–politycznego. Rozproszeni są po całej Polsce, lecz najwięcej skupiło

[93] Z. Strzelczyk, *Przemówienie dyrektora Liceum Ogólnokształcącego im. K. Idzikowskiej w Zdunach wygłoszone na uroczystości 50-lecia szkoły.* (Mps., s. 4 – w posiadaniu autora).

się ich w części centralnej. Niektórzy stosunkowo wcześnie rozstali się z życiem, inni zwykłą koleją rzeczy odeszli na wieczną wartę.

Społeczna funkcja wiejskiej średniej szkoły ogólnokształcącej w latach 1945 – 2005 dostatecznie zweryfikowana przez czas i życie jest ogromna. Wiejska szkoła nie była jakąś swoistą szkołą realizującą specyficzny program typu wiejskiego. Stosownie do obowiązujących aktów prawnych w oświacie – szkoła średnia na wsi realizowała te same zadania co szkoła w mieście. Prawie 2200 absolwentów, to znacząca liczba w skali lokalnych społeczności, województwa a nawet kraju. Istnienie szkoły w tym środowisku dla wielu dzieci z rodzin, zwłaszcza mniej zamożnych, było jedyną szansą zdobycia średniego wykształcenia.

Z opracowań monograficznych, artykułów prasowych, wywiadów wynikają co najmniej dwa uzasadnienia powołania tego Liceum. Po pierwsze – bliskość szkoły, a przez to i większa dostępność odgrywała znaczącą rolę w upowszechnianiu kształcenia młodzieży wiejskiej na tym poziomie, a następnie na poziomie wyższym.

Po drugie – szkoła ta odegrała olbrzymią rolę w podnoszeniu ogólnego poziomu oświatowego i kulturalnego mieszkańców wsi oraz wnosiła istotny wkład w permanentny rozwój mieszkańców pobliskich terenów.

Poprzez sukcesy i powodzenia absolwentów zwłaszcza tych, którzy ukończyli studia wyższe, szkoła zyskiwała uznanie. Społeczność lokalna przekonywały się, że matura w tym wiejskim liceum ma taką samą wartość, jak uzyskana w mieście. Tak więc absolwenci szkoły, którzy dostali się na studia, bądź je już ukończyli najlepiej promowali to liceum. Oto niektórzy z nich[94]: szesnastu absolwentów uzyskało stopień naukowy doktora, ośmioro z nich stopień naukowy dr hab., a mianowicie: J. Bejda (M'51) – matematyka, S. Anyszka–Borkowska – ekonomia, D. Urbanek (M'51) – ekonomia, D. Jędrzejczyk (M'54) – geografia – syn pierwszego dyrektora, J. Miziołek (M'72) – historia sztuki, A. Zalewska (M'74) – psychologia, M. Baum (M'78) – historia, D. Skarżyński (M'82) – weterynaria.

Profesorami wyższych uczelni zostali: D. Jędrzejczyk – na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych UW, S. Anyszka–Borkowska na Wydziale Ekonomii UŁ – minister Handlu Wewnętrznego w latach 80., D. Urbanek w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Sopocie, J. Miziołek w Instytucie Archeologii UW oraz w WSPS i A. Zalewska w WSPS.

[94] Informacje z dotychczasowych opracowań oraz przekazywane autorowi słownie i pisemnie.

Docent dr hab. J. Bejda – matematyk, pracownik naukowy Instytutu Podstawowych Problemów Techniki PAN w Warszawie prowadził wykłady na Uniwersytetach w USA i Japonii.

Prof. dr hab. Jerzy Miziołek (M'72) ze Strugienic aktualnie kieruje na UW Zakładem Tradycji Antyku w Sztukach Wizualnych, zaś w Szkole Wyższej Psychologii Społecznej w Warszawie – Katedrą Komunikacji Wizualnej. Jest autorem przeszło 120 rozpraw, artykułów i recenzji, z których znaczna część została ogłoszona w zagranicznych, prestiżowych pismach naukowych w języku włoskim i angielskim. Opublikował pięć książek i był redaktorem naukowym trzech prac zbiorowych[95]. Jego towarzyszką życia jest Anna Miziołek ze Szczypińskich (M'73).

Prof. dr hab. Anna Maria Zalewska z d. Jędrachowicz (M'74) – doktor nauk humanistycznych w dziedzinie psychologii, od 2004 doktor habilitowany nauk humanistycznych w zakresie psychologii. Wyniki swoich badań przedstawiała na konferencjach krajowych i zagranicznych. Jej dorobek naukowy to 46 publikacji. W latach 1982 – 2002 była pracownikiem naukowym UŁ, obecnie jest profesorem Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej w Warszawie[96].

J. Kuczyński (M'47) – jeden z pierwszych absolwentów – poeta, autor wspomnień o Zdunach i maturzystach swojego rocznika, F. Ptaszyński (M'49) absolwent PW – architekt, konserwator zabytków, był wojewódzkim konserwatorem zabytków w Koszalinie, a następnie konserwatorem zabytków miasta stołecznego Warszawy, J. Ignaczak (M'49) – elektroenergetyk w Warszawie, T. Kaferski (M'49) – absolwent UŁ – historia – pracownik WOM w Łodzi, S. Guzek (M'51) – ekonomista pracownik NIK O/w Ostrowcu Świętokrzyskim, W. Roszewski (M'51) – dyrektor Departamentu w Ministerstwie Górnictwa i Hutnictwa, S. Wiechno (M'52) – redaktor czasopisma „Zarzewie", S. Jędrzejczyk (M'53) – specjalista w Instytucie Energetyki w Warszawie (syn pierwszego dyrektora), W. Guzowski (M'53) – właściciel apteki w Łowiczu, I. Roszewska (M'54) – adiunkt na Wydziale Włókiennictwa Politechniki Łódzkiej.

Edward Miziołek z Jackowic (M'54) – geograf i geolog, dr nauk – jest autorem ponad 70 artykułów, komunikatów, doniesień naukowych, sprawozdań i notatek opublikowanych głównie w miesięcznikach naukowo–technicznych[97]. Jego pasją jest kolekcjonowanie pocztówek etno-

[95] J. Miziołek, *Życiorys naukowy*, Warszawa 2005 (Mps. w posiadaniu autora).
[96] A. M. Zalewska, *Życiorys naukowy*, Sieradz 2005 (Mps. w posiadaniu autora).
[97] E. Miziołek, *Wspomnienia*, *op. cit.*

graficznych Księstwa Łowickiego sięgających przełomu XIX i XX w., skompletował i opisał ich ponad 500[98]. Wśród członków jego bliskiej rodziny absolwentami Gimnazjum i Liceum zduńskiego jest 9 osób[99].

T. Roszewski (M'58) – Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego 60-lecia szkoły, S. Szustakiewicz (M'58) – absolwent wydziału prawa Uniwersytetu Warszawskiego w latach 1992 – 1997 pełnił funkcję prokuratora Prokuratury Okręgowej w Warszawie, A. Juszczyńska z d. Guzek ze Zdun (M'59) ukończyła Wydział Prawa na UW, długoletni pracownik NBP, radca prawny specjalności bankowość i finanse międzynarodowe. F. Chojecki (M'60) ukończył Wydział Prawa na UŁ – adwokat, K. Kalbarczyk (M'60) – specjalista w zakresie budownictwa, M. Zielińska (M'62) – dyrektor LO w Żychlinie, M. Dobrzyńska (M'62) – elektronik, K. Nowińska (M'63) – dyrektor Wydz. Geodezji Starostwa w Łowiczu, dr M. Surma (M'63) – fizyk, adiunkt na Uniwersytecie Medycznym w Łodzi, J. Plewko (M'64) – dyrektor Szkoły Podstawowej w Serocku, dr J. Górczyński (M'64) – właściciel Wyższej Szkoły Zawodowej w Sochaczewie, R. Kajak (M'64) – st. wykładowca WAT w Warszawie, płk. dypl. Z. Kostrzewa (M'64) r. – ukończył Oficerską Szkołę Wojsk Obrony Przeciwlotniczej w Koszalinie. Dowodził plutonem, kompanią, batalionem, pułkiem oraz brygadą. Zajmował również stanowiska sztabowe w jednostkach bojowych oraz w wyższych sztabach: w Dowództwie Krakowskiego Okręgu Wojskowego w Krakowie i w Dowództwie Wojsk Lądowych w Warszawie. Wielokrotnie był uczestnikiem międzynarodowych ćwiczeń wojskowych, H. Gralak z d. Perzyna (M'65) – wiceprezes łowickiej Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej, Wł. Dałek z d. Talarowska (M'65) – mgr farmacji, z-ca kierownika apteki w Łowiczu, M. Stankowski (M'65) – pracownik Ambasady Polskiej w Budapeszcie, C. Dzierżek (M'66) – starosta łowicki od 01. 01. 1999 r. do chwili obecnej, J. Bogusz (M'66) – aktor teatralny, G. Dzierżek (M'67) – lekarz, ordynator Szpitala Psychiatrycznego w Cieszynie, dr A. Świerzyńska–Bronżewska (M'67) – germanistka na UŁ, dyrektor Centrum Egzaminacyjnego Instytutu Goethego przy UŁ, J. Kalbarczyk (M'68) – specjalista w zakresie instalacji sanitarnych, H. Warszawski (M'69) – dyrektor Stadniny Koni w Walewicach, M. Papuga (M'72) – oficer wojskowy były burmistrz Nowego Dworu, D. Horowska (M'72) – dyrektor Szkoły Podstawowej w Rawie Mazowieckiej, W. Guzek (M'72) – dyrektor Mostostalu Płock, K. Kamińska obecnie Mostowska (M'73) – st. wizytator Delegatury Kurato-

[98] Ibidem, s. 4.
[99] Ibidem, s. 5.

rium Oświaty w Skierniewicach, W. Mostowski (M'73) – dyrektor Ośrodka Egzaminowania Kierowców w Skierniewicach, J. Olejniczak (M'73) był ostatnim Wojewodą skierniewickim przed nowym podziałem administracyjnym do 31.12.1998 r., T. Makowska (M'73) – absolwentka SGPiS – handlowiec, E. Hendrysiak z d. Bojko (M'74) – dyrektor Wydziału Edukacji Starostwa Powiatowego w Łowiczu, J. Lus (M'75) – przedsiębiorca, M. Biała obecnie Wojtylak (M'76) – dyrektor Szkoły Podstawowej Nr 7 w Łowiczu, L. Górajek (M'76) – dyrektor Gimnazjum w Dmosinie, W. Dobrzyński (M'76) – kierownik w strukturach TP, W. Bogusz (M'77) – pracownik NIK w Warszawie, Z. Kaźmierczak (M'77) – Wójt Gminy Kiernozia, J. Kwiatkowski (M'78) – Wójt Gminy Zduny, A. Talarowski (M'78) – lekarz weterynarii – właściciel lecznicy, dr hab. M. Baum (M'78) – międzynarodowy sędzia piłki ręcznej, M. i P. Szagowie (M'78) – oficerowie wojska polskiego (w latach szkolnych stworzyli niezapomniany zespół wokalno–muzyczny), S. Kaczor (M'80) – dr nauk medycznych w zakresie reumatologii, M. Kubiak z d. Mirowska (M'80) – dyrektor Szkoły Podstawowej w Zdunach, J. Gajewska (M'83) – dyrektor Gimnazjum w Zdunach, J. Mateuszczyk (M'83) – lekarz internista, obecnie w USA, dr Marzena Guz (M'88) – germanistka na Uniwersytecie Warmińsko–Mazurskim w Olsztynie, A. Szołajska (M'90) – była solistka Teatru Wielkiego w Łodzi, D. Jarzębowska (M'97) – absolwentka SGH, przedsiębiorca, G. Jędrachowicz (M'97) – absolwent WAT – pilot wojskowy, M. Golan (M'97) – biotechnolog w PAN, stypendysta i doktorant w USA na Florydzie.

Pięciu absolwentów ukończyło seminarium duchowne, byli to księża: Cz. Janeczek (M'52), M. Karasiński (M'53), S. Ciąpała (M'62), Z. Uczciwek (M'62) i P. Gnat (M'87).

Szkoły oficerskie ukończyło 17 absolwentów, w tym 4 Wojskową Akademię Techniczną – L. Muras, S. Świeca i L. Świerzyński (M'64) oraz G. Jędrachowicz (M'97). Akademię Wychowania Fizycznego w Warszawie ukończyło 6 absolwentów, a jeden z nich – E. Furman (M'68) w latach 90. kierował skierniewicką oświatą. Absolwentka z roku 1994 – D. Strzelczyk ukończyła germanistykę na Uniwersytecie Łódzkim w 1999 roku otrzymując Medal UŁ za chlubne studia.

Absolwenci Liceum dobrze byli przygotowani do podjęcia studiów. Szkoła żyje sukcesami swych byłych uczniów, ich pozycją zajmowaną w miejscowej społeczności, w kraju, a nawet za granicą. O tym, że liceum cieszyło się autorytetem i prestiżem, niech świadczy również fakt, że w wielu przypadkach ukończyli je rodzice, dwoje, troje, a nawet czworo dzieci. Dzieci tych ostatnich otrzymały już matury, a niektó-

re ukończyły także studia wyższe. Większość absolwentów tej niewielkiej szkoły znalazło swoje poczesne i znaczące miejsce w różnych sferach ludzkich działań.

Szkoła była dostrzegana na mapie placówek oświatowych kraju, odwiedziło ją wiele znanych i znaczących osobistości[100], i tak:

- w 1945 roku otwarcia szkoły dokonał ówczesny minister Czesław Wycech,
- w 1978 roku wizytując szkołę – wizytator ministerialny Jadwiga Gmyrek bardzo wysoko oceniła pracę szkoły w zakresie wychowania patriotycznego,
- w 1986 r. biskup Kazimierz Romaniuk zwiedził szkołę;
- w 1994 r. biskup ordynariusz Alojzy Orszulik spotkał się z młodzieżą i personelem szkoły w ramach wizytacji duszpasterskiej,
- w 1992 roku odbyło się spotkanie ówczesnego premiera Waldemara Pawlaka z mieszkańcami rejonu Łowicza z udziałem absolwentów szkoły. Udział w spotkaniu wzięły również wiceminister oświaty Anna Urbanowicz i wiceminister rolnictwa Maria Zwolińska,
- w 1994 r. na uroczystościach 50. rocznicy męczeńskiej śmierci Patronki szkoły obecni byli Wicemarszałkowie Sejmu – prof. Dyzma Gałaj i prof. Mikołaj Kozakiewicz, znana działaczka ludowa Hanna Chorążyna, grupa weteranów i byłych łączniczek BCh,
- w 2001 roku w uroczystościach 80. rocznicy urodzin Patronki i 60. rocznicy powstania BCh uczestniczył Wicemarszałek Sejmu – Franciszek Stefaniuk,
- w dniu 25. 05. 2003 roku wizytę w szkole złożył Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Aleksander Kwaśniewski przekazując zestaw komputerów do pracowni komputerowej.

W dniu 25 czerwca 2005 roku odbył się Zjazd Absolwentów połączony z obchodami 60-lecia szkoły. Był to Zjazd pokoleń – koleżanek i kolegów, różniących się wiekiem i doświadczeniem. Minęły lata, kiedy po raz pierwszy przekraczali progi szkoły, znów mogli wrócić do wspomnień, zobaczyć się i zobaczyć swoją szkołę.

[100] Księgi protokołów PGiL, LO i ZSL. L.: 1945 – 2004. A.LO.